

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА ТЛІ КРАЇН ЄС

Дем'янчук М.А.

доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку і фінансів

Андрушой К.М.

студентка 2 курсу магістратури, спеціальність

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондovий ринок

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Одеса, Україна

В сучасних умовах глобалізації страховий сектор є однією з провідних ланок фінансової системи кожної країни. Щоденно виникають нові виклики та загрози у кожній сфері економічної діяльності та життю. Кожного дня у всіх куточках світу виникають ризиковані випадки, в яких гине велика кількість людей і які спричиняють критичні фінансові збитки. Найбільш масштабними за обсягами постраждалих та фінансових втрат є катастрофічні ризики як наприклад, землетруси, повені, зсуви і війни. Саме сфера страхування і рівень її конкурентоспроможності є базовими факторами у розвитку кожної країни. Тому метою нашої роботи є оцінка конкурентоспроможності страхового ринку (КСР) України та тлі країн Європейського Союзу (ЄС).

В науковій літературі виділяють багато методик щодо оцінювання конкурентоспроможності окремої галузі, однак найбільш комплексною та прийнятною можна вважати методику наукової групи [1–2], яка полягає в уніфікованій комплексній оцінці КСР з огляду на фактор масштабу та фактор суперництва.

В табл. 1 представлено основні показники КСР України та деяких країн ЄС, які розраховані на основі даних [3–5]. Україна за щільністю страховиків займає передостаннє місце, випереджаючи лише Польщу за рахунок того, що при майже однаковій кількості населення, кількість страхових компаній (СК) на ринку України значно перевищує цей показник в Польщі (128 СК в Україні порівняно з 59 СК у Польщі). Найбільшу щільність СК має Словаччина, що пояснюється відносно малою кількістю населення (5,5 млн. осіб, тоді як в Україні у 2022 р. кількість населення становила 41, млн. осіб) та значною кількістю СК (602 у 2020 р., тоді як в Україні у 2022 р. функціонувало 128 СК).

Ємність страхових послуг на основі валових премій в Україні є найнижчою серед представлених країн, оскільки сума зібраних валових страхових премій (в євровому еквіваленті) в Україні є найменшою серед інших країн вибірки. За обсягами ВВП Україна (152 767 млн. євро у 2022 р.) випереджає лише Словаччину (у якій ВВП складає 93 444 млн. євро), проте обсяг зібраних страхових премій у розмірі 2 168 млн. євро порівняно з 1 166 млн. євро в Україні, дає Словаччині перевагу з показником ємності страхових послуг 2,4–2,5, тоді як в Україні його значення коливається в межах 0,8–1,1. Найбільший показник ємності страхових послуг на основі валових премій мають Франція (8,7–9,2) та Італія (9,2–9,6), що пояснюється лідируючими позиціями цих країн в обсягах ВВП та валових страхових премій.

Таблиця 1.

Основні показники конкурентоспроможності страхового ринку України та країн ЄС

Країни	Роки	Щільність страховиків (СК / 1 млн осіб)	Ємність страхових послуг на основі валових премій (%)	Щільність страхових премій		Концентрація ринку за ТОП 4 страхових компаній (%)
				середня сплачена премія на душу населення (євро/1 особу)	середня премія пересічного страховика, яку отримано протягом року (млн. євро)	
Україна	2020	5,1	1,1	35,3	7,0	20,2
	2021	3,8	0,9	37,4	9,9	22,6
	2022	3,1	0,8	28,3	9,1	27,5
Австрія	2018	12,5	4,5	1 952,0	156,5	67,6
	2019	12,3	4,5	1 996,7	163,0	67,7
	2020	12,1	4,8	2 027,4	167,1	67,4
Франція	2018	21,7	9,2	3 221,4	148,2	40,8
	2019	19,0	9,2	3 317,2	174,6	40,8
	2020	18,4	8,7	2 920,2	158,5	40,0
Німеччина	2018	6,4	6,1	2 446,3	384,6	37,5
	2019	6,4	6,3	2 613,5	410,3	37,8
	2020	6,3	6,6	2 655,8	422,5	н/д
Італія	2018	20,9	9,2	2 685,7	128,2	53,3
	2019	21,1	9,4	2 812,1	133,3	49,7
	2020	21,1	9,6	2 685,8	127,2	48,0
Іспанія	2018	24,6	5,2	1 328,9	54,0	39,7
	2019	24,6	5,0	1 307,4	53,1	37,8
	2020	22,7	5,1	1 197,5	52,7	37,9
Польща	2018	1,6	2,7	366,2	231,9	68,0
	2019	1,6	2,6	373,2	240,3	66,0
	2020	1,6	2,6	360,1	230,7	69,0
Словаччина	2018	129,1	2,5	400,0	3,1	77,7
	2019	131,3	2,4	404,2	3,1	77,7
	2020	109,5	2,4	394,2	3,6	75,2
Чехія	2018	4,5	2,8	543,7	120,1	72,0
	2019	4,4	2,8	575,4	131,0	72,0
	2020	4,1	2,9	587,2	142,8	71,0

Джерело: розраховано авторами на основі даних [3-5].

Показник середньої сплаченої премії на душу населення (в євровому еквіваленті) є також найнижчим в Україні, оскільки валові премії українських СК є суттєво меншими за премії, зібрані СК ЄС. Для прикладу в Польщі, яка має чисельність населення близьку до значення України (38 та 41 млн. осіб відповідно), протягом 2020 р. зібрано 13 612 млн. євро страхових премій, в той час як в Україні – лише 1 166 млн. євро. Найбільший показник середньої сплаченої премії на душу населення зафіксовано у Франції, це пояснюється тим, що її валові страхові премії є найбільшими серед інших країн вибірки, проте за кількістю населення вона поступається Німеччині.

За показником середньої премії пересічного страховика Україна перевищує лише Польщу (причиною чого є незначна кількість страховиків у Польщі – 60, порівняно з 128 в Україні) і знаходиться на кінцевих позиціях у вибірці. Лідерство за показником середньої премії пересічного страховика займає Німеччина, оскільки в цій країні найменше число страховиків порівняно з іншими високорозвиненими країнами вибірки (523 СК у Німеччині, 1247 – у Франції, 1250 – в Італії), проте за валовими преміями країна є лідером.

За рівнем концентрації найбільших 4 СК (CR4) Україна має значення в проміжку $10\% < CR4 \leq 30\%$, тобто ринок є пропорційно розподіленим та слабо концентрованим. У Німеччині, Італії та Іспанії, що знаходяться в проміжку $30\% < CR4 \leq 60\%$, ринок не пропорційний та помірно-концентрований. А в Австрії, Польщі, Словаччині та Чехії (відповідають проміжку $60\% < CR4 \leq 80\%$) ринок є висококонцентрованим та може визнаватися вже як монополізований.

На страховому ринку України лідером за обсягом валових страхових премій є СК «ПрАТ «УСГ», яка входить до складу австрійської міжнародної страхової групи Vienna Insurance Group. Слід також зауважити, що у трьох з восьми досліджуваних країн лідерами на національних страхових ринках є також підприємства цієї групи, а саме в Австрії, Чехії та Словаччині. В Німеччині лідером є німецька фінансова транснаціональна корпорація Allianz. В Іспанії лідирує СК VidaCaixa, що є частиною іспанської фінансової групи CaixaBank. На французькому страховому ринку передовою є Crédit Agricole Assurances, яка входить до складу фінансової групи Франції. На ринку Італії провідною є СК Generali міжнародної фінансової установи, а на ринку Польщі – PZU (державна страхова компанія, яка представлена також і в інших країнах ЄС). Підсумовуючи можна відзначити про необхідність стрімкого розвитку вітчизняної страхової галузі з метою ефективної інтеграції у Європростір.

Список використаної літератури

1. Арич М. І., Шірінян Л. В. Дослідження конкурентоспроможності страхового ринку України: географічний аналіз. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. Київ, 2017. Т. 23, № 5(2). С. 17–25.
2. Шірінян Л. В. Конкурентоспроможність страхового ринку України в умовах активізації глобалізаційних процесів: колективна монографія. Київ: Ліра, 2020. 404 с.
3. Наглядова статистика. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 13.10.2023).
4. Державна статистична служба України. Статистична інформація. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.10.2023).
5. Insurance Europe. European insurance industry database. Total insurance. URL: <https://www.insuranceeurope.eu/statistics> (дата звернення: 13.10.2023).